

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsak četrtek.
Cena: Letno Din 32.—,
polletno Din 16.—, četrt-
letno Din 8.—, inozemstvo
Din 64.—

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška c. 5

Telefon interurban 113

Cena inseratov: cela
stran Din 1400.—, pol stra-
ni Din 700.—, četrť strani
Din 350.—. Mali oglasi be-
sesta Din 1.—, stalnim popust

Zakaj stranka nekdanjih samostojnežev propada?

Vsaka stranka živi ne od voditeljskih osebnosti, marveč od načel. Osebnost voditelja je velikega pomena za stranko. Stranke brez voditeljev ali s slabimi voditelji ne morejo doseči velikih uspehov. Vendar pa tudi najjačja voditeljska osebnost ne more nadomestiti programa v stranki. Voditelj živi in umre, program pa ne umre in ne sme umreti. Stranka živi v programu in s programom.

Samostojna stranka je med kmetiskim ljudstvom brez korenin.

Slovensko ljudstvo bi ne opravičilo svojega slovesa kot izobraženo in politično zrelo ljudstvo, ako bi šlo za stranko brez programa ali pa za stranko, ki svojega programa ne izvršuje. Ker smo Slovenci narod politične zrelosti, zato samostojna kmetijska stranka med našim ljudstvom nikdar ni mogla pognati korenin. Pri volitvah v ustavotvorno skupščino je stranka dosegla malo več uspehov, ker je bila nova stranka in ker so se nekateri nadejali, da ima dober program ter da bo po tem programu pošteno ravnala. Ko pa je delovanje strankinih poslancev dokazalo, da temu ni tako, je stranka med kmetiskim ljudstvom izgubila vse zaupanje. Kako bi tudi kmetško ljudstvo imelo zaupanje do stranke, koje ustanovitelji in voditelji so prišli iz takozvanih svobodomiselnih, kmetškemu stanu in njegovim pravam koristim protivnih strank?! Janez Pucelj je prišel iz demokratske stranke, duševni voditelj samostojnežev Albin Prepeluh pa je prišel iz socialistične stranke. Kako bi ta dva moža mogla biti kmetška voditelja kmetške stranke?

Radičeve berglje.

Ko se je reumatizem lotil samostojne kmetijske stranke ter jo lomil po vseh udih in členkih, da ni več mogla nikamor naprej, je Radiča zaprosila za berglje. Samostojneži so se obrnili do tistega, kojega so v svojem glasilu psovali za zmešanega, za pohlepneža po denarju brez smisla za požrtvovalnost, za političnega zajčka, za norca, za zločinca, ki ga je treba zapreti ter obsoditi kot neprijatelja edinstvene države. Ali more takšen človek kaj pomagati? In v res-

nici Radičeve berglje samostojnežem niso ničesar pomagale. Slovensko ljudstvo noče nič slišati za tiste, ki hodijo po hrvatskih radičevskih bergljah. Kdor ne more stati na lastnih političnih nogah, ta naj ne hodi med narod. Komur morajo prazne radičevske fraze (besede) služiti kot hodulje, ta se ne more čuditi, da bode z njih kmalu telebnil na tla. Samostojneži so se popolnoma udingali radičevski politiki in njenim ciljem, zato so med slovenskim kmetiskim ljudstvom izgubili še tiste pristaše, ki so jih kedaj imeli. Radičeve berglje samostojnim revmatičarjem niso prinesle rešitve, marveč so povečale njihovo gorje.

Kuratela stranke liberalnih bankirjev in orjunašev.

Propad in umiranje samostojne kmetijske stranke naglo napreduje, odkar je ta stranka prišla pod kuratelo samostalnih demokratov. Slovenski kmet dobro ve iz preteklega časa, kakšni prijatelji so mu liberalni advokati in bankirji. Da ni Slov. ljudske stranke in njenih gospodarskih organizacij, bi naš kmet bil iz-

dan na milost in nemilost liberalnim oderuhoim, kakor je izdan hrvatski in srbski kmet.

Od liberalcev ustanovljene in v njihovih rokah se nahajajoče banke podpirajo liberalne časnike in liberalne organizacije, odirajo pa kmetško ljudstvo. Dokaz zato iz novejšega časa je Slavonska banka, ki je bila popolnoma v rokah samostalnih demokratov ter je tako dobro gospodarila, da je zapravila do 100 milijonov dinarjev slovenskega denarja.

Ali sodi taka stranka za voditeljsko slovenskega kmeta? V samostalni demokratski stranki so poleg liberalnih bankirjev našli zavetje razdivjani orjunaši, ki so uganjali divjaške zločine nad kmetiskim in delavskim ljudstvom. Ali se sme takšna stranka še sploh prikazati med preprostim slovenskim ljudstvom?!

Politična kompanija Pucelj in Prepeluh ter Žerjav in Kramer hodi zdaj po Sloveniji ter prodaje svojo politično robo. V tej kompaniji sta Pucelj in Prepeluh veliko slabejša kompanjona, ki sta pravzaprav samo priganjača za Žerjava in Kramerja. Zato sta obsojena na propad ter tudi od dneva do dneva bolj propadata. Ni več daleč čas, ko bosta nad grobom samostojnežev Žerjav in Kramer zapela: Miserere.

Kako pa Slovenci na Koroškem!

Na letošnjem septemberskem zborovanju Društva narodov v Ženevi je med drugimi odličnimi govorniki tudi nastopil avstrijski kancler dr. Seipel. V svojem govoru je izvajal lepe misli o delovanju Društva narodov, zlasti o njegovih zaslugah za rešitev Avstrije, ki je že bila na robu prepada, o glavni nalogi Društva narodov, ki je ohranitev miru, s kojim stoji in pade Društvo narodov, o vprašanju razorožitve, v katerem Društvo dosedaj še ni storilo in doseglo tega, kar od njega pričakujejo narodi, ki so željni stalnega miru.

Ako bi bil predmet Seipelovega govora v Ženevi samo to, kar smo kratko označili, se ne bi na tem mestu podrobneje pečali s tem govorom. Razlog, da tukaj razpravljamo o njem, je Seipelovo stališče o varstvu narodnih manjšin.

Dr. Seipel za varstvo narodnih manjšin.

»Formalno pravo manjšin, seveda v začetni in zato nezadostni obliki«, tako je rekel dr. Seipel, »je bilo po mirovnih pogodbah pritegnjeno v mednarodno pravo. Da imajo manjšine, kakor sploh vsi narodi in vsa plemena, pravo, bodisi da je to pravo zapisano v kakšni pogodbi ali ne, namreč pravo držati se svojega materinskega jezika, običajev in navad svojih očetov ter virov svoje kulturne svojstvenosti in narodnosti in da morejo nekažnjeno nastopati kot pripadniki svojega naroda: to mora končno veljavno biti sprejeto v zavest splošnosti in čim prej tudi v pravila mednarodnega prava. Že na drugem zborovanju Društva narodov l. 1921 je profesor Gilbert Murray na tem mestu izjavil: »Zadovoljstvo manjšin je eden izmed skupnih interesov Evrope.« Leto pozneje je poročevalec v manjšinskem vprašanju Motta (zastopnik Švice) rekel: »Društvo naro-

dov je v gotovem smislu varuh manjšin po vseh državah sveta.« Tretje zborovanje Društva je sprejelo znani sklep, v katerem se izraža upanje, da bodo tudi tiste države, ki niso obvezane za varstvo manjšin s posebnimi pogodbami, s svojimi manjšinami postopale vsaj tako, kakor to zahtevajo posebne pogodbe za manjšinsko varstvo in vplivanje sveta Društva narodov. »Svetujem«, tako je dr. Seipel končal svoj govor, »da naj vsak izmed nas v svojem srcu premisli in preudari pojme narod, manjšina in manjšinsko pravo. Ko pridemo zopet skupaj, potem povejmo z vso avtoriteto (ugledom), ki jo imamo, kaj je pravo v zadevi manjšin.«

Kakšne pravice pa imajo koroški Slovenci?

Besede dr. Seipela o varstvu manjšin popolnoma odobravamo. Le to bi priporočili avstrijski vladi, osobito pa nemškemu nosilcu državne oblasti na Koroškem, da skrbno preudarijo in premislijo v svojem srcu pojme o narodu in o pravicah manjšine ter da povejo jasno in določno, ali in kakšno pravo ima slovenska manjšina na Koroškem.

Deželna vlada na Koroškem postopa s tamošnjimi Slovenci tako, kakor da bi oni ne bili narod, to je člani in pripadniki slovenskega naroda, kakor da bi oni ne bili manjšina s pravom do varstva, marveč kakor da bi bili krdelo ljudi, ki se mora odpovedati svojemu jeziku in svoji krvi ter sprejeti nemški jezik in tako preiti v nemško narodnost.

Takšno je bilo stališče nemških oblastnikov na Koroškem za časa koroškega plebiscita. O plebiscitu je pravzaprav šlo za to, kdo je Slovenec in kdo je Nemec. Kdor je Slovenec, naj bi se izjavil za Slovenijo in Jugoslavijo. Nemci na Koroškem pa so plebiscit predstavili v čisto drugi luči. Med Slovenci so agitirali v tem smislu, da ne gre za slovensko narodnost, marveč da gre za koroško deželo. »Nedeljena Koroška«, je bilo

glavno geslo v tem času. S svojo agitacijo so Nemci imeli velik uspeh in so prevarili precejšnji del Slovencev, da so glasovali proti naši državi.

Takšno je naziranje nemške koroške vlade tudi sedaj. Koroške Slovence smatrajo ne kot Slovence, ne kot del slovenskega naroda, marveč kot material, ki mora napolniti »nedeljeno Koroško«. In kakšna bi naj bila ta »nedeljena Koroška«? Razume se, da nemška! Zato je avstrijska vlada sicer sprejela v sentžermenski mirovni pogodbi na sebe pravno obvezo, da bo varovala slovensko narodno manjšino na Koroškem, to je slovenski jezik in slovensko narodnost, koroška deželna vlada pa tega noče izvrševati.

Slovenci na Koroškem nimajo niti ene slovenske javne šole. Šole so navidez utrakvistične, to je, dvojezične, v resnici pa samonemške. Slovenski učitelji so pregnani, slovensko mladino podučujejo samo nemški učitelji, in to v nemškem duhu. Slovenščina se je začela izganjati tudi iz cerkev v tistih krajih, kjer so se med Slovenci namestili nemški duhovniki. Ko so se nedavno v beogradskem parlamentu nemški poslanci po krivem pritoževali o narodnem zatiranju Nemcev v naši državi, so jim slovenski poslanci zaklicali: »Dajte Slovincem na Koroškem stoti del šol, ki jih imajo Nemci v naši državi, pa smo zadovoljni!«

Ta izjava slovenskih poslancev napram pretiravanju Nemcev dobro označuje položaj Slovencev na Koroškem in hkrati tudi skromnost slovenskih zahtev. To pa zahtevamo in bomo vedno zahtevali, da nemški oblastniki na Koroškem smatrajo Slovence kot del slovenskega naroda in kot narodno manjšino, ki mora biti deležna pravnega varstva. Dokler se to na Koroškem ne bo izvršilo v polnem obsegu, moramo vse besede Nemcev o manjšinskem varstvu smatrati kot nestvarne in neodkritosrčne ter kot sredstvo za politiko — nemškega prodiranja.

je za radičevce, ki nimajo drugega orožja zoper SLS, kakor tako neumno in zlobno laž! Zlobno, pravim! Kdo more reči, da je SLS kdaj ščitila orjunaše! Ali niso ti ravno nas in pristaše SLS napadali? Ali niso orjunaši vdrli v Tiskarno sv. Cirila in razbili stroj, na katerem se tiska naš »Slovenski Gospodar«? In za to »uslugo« seveda je sedaj SLS zaščitnica orjunašev. Sam belcebub bi se ne znal grše zlagati!«

»Fuj«, so ogorčeno zaklicali moške in radičevci je že bil za ograjo pri gostilni.

»Možje«, je nadaljeval gospodar, »žalostno pa je to dejstvo, da radičevci danes tako lažejo, tudi za nas kmete. S tem so radičevci zopet pokazali, za kako neumne imajo nas kmete in mislijo, da bomo še take oslarije verjeli. Z ljudmi, ki se iz nas tako norčujejo, moramo konečno obračunati. Z listom, ki nas kmete ima s takimi lažmi za norca, moramo tudi enkrat pomesti! Javno povemo, da ga ne trpimo več v svoji sredini! Ako bi kdo v svoji trdovratnosti in zaslepljenosti še zdaj ne izprevidel, kako se radičevski list norčuje iz kmeta, temu ni pomagati. Temu pa je tudi povedati, da dela sramoto slovenskemu kmetškemu stanu, ker radičevska gospoda, ki se sedaj prav bratsko objema z orjunaši, po teh redkih neuvidevnih kmetih še upa na svojo politično moč. Čas je tu, da ravno v take hiše spravimo sedaj-le za zimo »Slov. Gospodarja« na mizo. Bere naj naš list, da ne bo nasedal bedastočam radičevcev in demokratov!«

»Bo res treba na vseh koncih in krajih mašiti luknje v demokratski in radičevski pameti, da se ne bode vsa »modrost« iz njih razlila. Kajti take neumne in tudi zlobne gonje zoper našo stvar še tudi jaz nisem doživel, kakor preteklo soboto.«

Tako je posegel v besedo načelnik krajevnega šolskega odbora.

»No, kaj pa je bilo?«

»Kaj? Videli ste v »Slov. Gospodarju« naslovno sliko »Prve Čitanke«. Ker sem ravno imel v mestu Ptuj opraviti, pa sem stopil v knjigarno, da bi kupil eno za svojega sinčka. Pa kaj mi pomoli na mizo namesto knjige? Liberalen listič iz Maribora. Kaj ta berem! Pravijo, da je pisatelj te knjige — pristaš SLS, da je knjigo založila Tiskarna sv. Cirila, kjer je generalni štab SLS. Ker hočejo klerikalci »zaraditi«, so izdali to knjigo, ki poleg tega še niti moderna ni. To pisanje se mi je zdelo le malo preveč, pa sem vprašal svojega znanca učitelja, kaj je na stvari. On je pa povedal tole: Knjiga ni moderna, ker še govori tu in tam o Bogu, o katerem ni moderno govoriti in o njem ni treba mladini nič praviti! Zaslužilo se bo strašno pri tej knjigi, posebno še, ker je za 2 Din ceneja kot druga in je vsaki 10. izvod darovan za revne učence. Spisal jo je profesor Gabriel Majcen, ki je že enkrat izdal tako knjigo. Spisati pa bi jo moral najmanj kak tak profesor, ki si je

Na vasi je bil haló! Možje so bili razposajeno veseli in glasni. Neki radičevski agitator je prišel na zeganje, ki pa je žal bilo v drugi fari in torej ni prišel na pravo. Zdaj je stal sredi vasi in začel možem ponujati svoj list. Možje so ga jemali, si fajfo in cigaro z njim prižgali in preostanek v tla noteptali. Šaljivec pa je pokukal vanj in našel — šalo, ki je nad vse šale. Začel se je smejeti, tolči po kolenih, vpiti, da so vsi vkup leteli:

»Kaj pa je?«

Šaljivec pa se je smejal dalje ter mahal z listom. Konečno je vendar prišel do sape:

»Hahaha! Kaj tako smešno-neum-

nega pa še nikoli nisem bral. Tukaj notri stoji dobesedno: »Orjunaši so se v političnem oziru naslonili na — klerikalce in od njih uživali vso podoro.« In nadalje zopet dobesedno: »Sicer je klerikalna stranka zaščitnica nasilne grupe orjunašev, danes na vladi, toda vsejedno zahtevamo, da oblasti tej podzemni družbi zločincev napravijo konec.« — No, če se temu ni smejati, potem pa res ne vem, čemu bi se še!

In šaljivec se je zopet smejal na vse pretege. Možje so se mu posmihovali. Gospodar pa se je resno držal. In ko so se možje ozrli nanj, so se zresnili. Tudi šaljivec. Gospodar pa je dejal:

»Priatelji, to je žalostno! Ne smešno! Žalostno za stranko, ki je danes pod kuratelo demokratov in orjunašev, pa s takimi lažmi zakriva pred narodom svojo zvezo s temi orjunaši, ki jih istočasno napada! Žalostno